

Immobilitási szindróma Decubitus

Dr. Oláh András

egyetemi docens, általános és stratégiai
dékánhelyettes, tanszékvezető

Fullér Noémi

tanársegéd

Sziládiné Fusz Katalin

tanársegéd

Szív- és keringési rendszer

- a vénás visszaáramlás csökken
- a szív teljesítménye fokozódik
- emelkedik a szívfrekvencia
- csökken a terhelhetőség
- gyakori az orthostaticus hypotonia

Szív- és keringési rendszer

- Pulzusmérés (frekvencia, pulzus minőségének megítélése)
- Vérnyomás-mérés (ülő, majd álló)
- Fokozatos mobilizálás
- Ödéma
- Végtagok hőmérséklete
- Kapilláris újratelődési idő

Szív- és keringési rendszer

Thrombosis profilaxis:

- Virchow-triász:
  - Lokális érfalsérülés
  - A vér fokozott alvadékonysága (fokozott vérvizkozitás)
  - Vénás stasis
- Artériás, vagy vénás trombózis?

Szív- és keringési rendszer

Diagnosztika:

- Fizikális vizsgálat
- Doppler UH
- Plethysmographia
- CT
- MR
- Laborvizsgálatok (tct., APTI, INR, fibrinogén, D-dimer, alvadási faktor-szint, AT-III., alvadási idő, vérzési idő, immunológiai panel)

Szív- és keringési rendszer Profilaxis

Általános módszerek:

- Rizikófaktorok csökkentése
- Korai posztoperatív mobilizáció
- Gyógytornász bevonása
- Dehydratio kerülése
- Testsúlycsökkentés
- Zsírsegény étrend
- Regionális, epidurális anaesthesia preferálása

Szív- és keringési rendszer Profilaxis

Mechanikus eljárások

- Intermittáló pneumatikus kompresszió
- Korai mobilizálás
- Trendelenburg helyzetben fektetés
- Végtag pozicionálása
- Massage
- Kompressziós kezelések (rugalmas, rugalmatlan, folyamatos, intermittáló)
- Passzív mozgatás
- Aktív torna
- Hidroterápia

A mechanikai módszerek a stasis megszüntetése, vagy csökkentése valamint a vénás áramlási sebesség növelése révén fejtik ki profilaktikus hatásukat.

Szív- és keringési rendszer Profilaxis

Gyógyszeres terápia:

- UFH (nem frakcionált heparin)
- LMWH
- Orális antikoagulánsok
- Trombin inhibitorok

Légzőszervrendszer

- a légzésszám és a mellkas kitérése is csökken
- a terhelhetőség csökken.
- a tüdő térfogata és oxigenizációja csökken
- a légutakban, alveolusokban felgyülemlett váladék ürülése is csökken, pangás alakul ki
- a tüdő statikus és dinamikus paramétereit is csökkennek

Légzőszervrendszer

- Légzés vizsgálata
- Légzésszám
- Köhögés
- Köpetürítés
- Légzési hangok

Légzőszervrendszer

A váladék mobilizálását segítő módszerek

- Aerosol terápia
- Vibrációs terápia
- Flutter (KS-köhögést segítő pipa)
- Posturalis drainage
- Autogen drainage

Légzőszervrendszer

A váladék eltávolítását segítő módszerek:

- Irányított köhögés
- Forszírozott expirációs/kilégzési technika (FET)
- Huffing
- Expectorációs technika
- Mellkasi fizioterápia

Légzőszervrendszer

Mellkas mobilizálás, légzőizmok edzése

- Légző torna
- Mellkas manuális mobilizációja
- Kilégzés ajakfékkel
- Pöfögve kilégzés
- Rugalmas ellenállás
- Csőbefújás vagy száj csutora
- Peakflowmeter
- Szippantgatva belégzés technika
- Elektroterápia

Támasztó- és mozgató szervrendszer

- az izmok atrófiája
- csökken az izomtónus
- az ízületek kontraktúrája – ankylosis
- csontok kalcium tartalma csökken

Támasztó- és mozgató szervrendszer

- Antropometriás mérések
- Izomerő mérés
- Ízületek mozgásterjedelme

Contractura profilaxis

Emésztő szervrendszer és anyagcsere eltérések

- a gyomor-bél rendszer működése lassul
- az étvágy csökken
- megváltozott fehérje anyagcsere
- a bélperisztaltika csökken

Emésztő szervrendszer és anyagcsere eltérések

- Testmagasság, testsúly
- Tápláltsági állapot megítélése
- Folyadék- és táplálék bevitel
- Ürítési szokások

diaphragmális légzés

alsó végtag és a törzs aktív gyakorlatai

klasszikus svéd massage

Vizeletkiválasztó rendszer

- a vesék vérátáramlása fokozódik
- csontokból kiáramló kalcium egy része a szűrletbe kerül
- vizeletpangás és retenció

- Folyadékbevitel
- Folyadékkegyenleg
- A beteg hidráltsága
- Ürítés módja, eltérések

Idegrendszer:

- a perifériás idegeket folyamatos negatív ingerek érik
- Kezdetben a betegek a folyamatos ágyban fekvés miatt fájdalmat érezhetnek, de az idegkárosodással párhuzamosan ez megszűnik,
- mozgás- és egyensúly zavarok

Pszichés és szociális eltérések az inaktivitás következtében

- Kooperáció csökken
- Motiváció csökken
- Hospitalizáció
- Elszigetelődés
- Családi- és társas kapcsolatok romlása
- Szerepteljesítési zavar

Kültakaró

- Immobilizáció hatására a megemelkedett szöveti nyomás következtében a szövetek lokális oxigénhiányos állapota, decubitálódása alakul ki, ami fokozott a csontos alapok felett.
- meghatározó még a beteg testsúlya, tápláltsági állapota (megfelelő fehérje fogyasztás), a hidráltsága, jelen van-e inkontinencia, vagy van-e bármi olyan tényező, ami a bőr integritásának megszakadását segítheti-, idézheti elő (ágyban felejtett eszközök, gyűrődött ágynemű).
- A megelőzésben a rendszeres mobilizáláson túl nagy szerepe van a nyomáscsökkentő- és tehermentesítő eszközöknek.

Decubitus prevenció felmérés

Ápolási anamnézis

Felvételt követő 6-24 órán belül
rizikófelmérés

- Fájdalom
- Kellemetlen szag
- Pszichés tényezők
- Izolálódás

Decubitus prevenció felmérés

Rizikóskálák: (kisebb pontszám = nagyobb rizikó)

- **Norton skála** (általános állapot, tudat, aktivitás, mobilitás, inkontinencia)
- **Bővített Norton skála** (előzök+ életkor, bőr állapota, kísérő betegségek, kooperáció)
- Gosnell skála
- **Braden skála** (aktivitás, mobilitás, táplálkozás, fájdalom, súrlódás-húzóadás, nedvesség)
- Andersen skála
- Waterlow skála

Decubitus prevenció felmérés

Skála	Elérhető pontszám	Közepes rizikó	Magas rizikó
Norton	5-20	13-14	5-12
B.Norton	9-36	21-25	9-20
Braden	6-23	10-16	6-9

Decubitus prevenció felmérés

Alacsony kockázat	Közepes kockázat	Magas kockázat
Prevenció nem szükséges	4 naponta újrafelmérés + prevenció	Naponta újrafelmérés + prevenció

A prevenció önálló ápolói kompetencia!!!

Decubitus prevenció felmérés

Belső tényezők:

- csökkent mobilitás
- érzészavar
- bénulással járó neurológiai kórképek
- zavartság, eszméletlenség
- életkor
- érbetegség
- malnutritio, kiszáradás
- Shock
- Sejtek rossz oxigenizáltsága (anaemia, perifériás keringési elégtelenség)

Külső tényezők:

- nyomás
- nyíróerő
- dörzsölés
- nedvesség jelenléte

Egyéb tényezők:

- gyógyszerek (érzéstelenítők, altatók, nyugtatók)
- bőr károsodása, ellenálló képességének csökkenése
- hosszú ideig tartó sebészeti beavatkozások anesztéziában

Decubitus prevenció

1. Bőrápolás
2. A súrlódás és nyíróerők csökkentése
3. Nyomás minimalizálása
4. Nedvesség kezelése
5. Táplálás

Decubitus prevenció

1. Bőrápolás:

Naponta el kell végezni a bőr állapotának felmérését

A folyamatos kontroll tényezői:

- A bőr nedvességtartalma
- A bőr hőmérséklete
- elszíneződések, mint sápadt, vörös vagy lilás árnyalatok
- nem kifehéredő erythema megléte
- Ödéma, sebek, hólyagok, bőrkiütés

Decubitus prevenció

2. A súrlódás és nyíróerő csökkentése:

- szakmailag korrekt emelési, forgatási és szállítási technikákat alkalmazása
- az ágy fejrészét maximum 30 fok, vagy az alatti magasságban tartjuk a beteg állapotától függően
- a beteg mozgását az ágyban ne csúsztatással/vontatással, húzással végezzük, alkalmazzunk segítő eszközöket
- a hipoallergén krémek és testápolók használata
- filmkötszerek alkalmazása

Decubitus prevenció

3. Nyomás minimalizálása

- Az immobilis betegeket legalább minden második, a járásképtelen személyeket minden órában következetesen segítenünk kell a helyzetváltatásban.
- A legelterjedtebb gyakorlat a 2 óránkénti újrapozícionálás
- Egyre több az olyan kutatás, melyben a nyomás újraelosztására alkalmas felületek alkalmazását együtt vizsgálva a forgatási időközökkel új, hosszabb időközöket határoznak meg.

Decubitus prevenció

3. Nyomás minimalizálása

- többször, kisebb helyzetváltoztatásokat kell végezni, párnát vagy ékeket kell használni a csontos alapokra nehezedő nyomás csökkentésére
- Nyomás újraelosztására alkalmas matrac / felületek alkalmazása szükséges minden olyan betegnél, aki közepes kockázatú minősítést kapott a felmérés során.
- A mozgatásról / testhelyzet változtatásról dokumentációt kell vezetni (forgatási lap), mely tartalmazza az időt, az irányt és a forgatást végző aláírását.

Decubitus prevenció

4. Nedvesség kezelése

- Az inkontinentiát minden esetben jelezze a beteg dokumentációjában, valamint állapítsa meg annak formáját.
- vizeletinkontinencia
- széklet-inkontinencia nagyobb kockázati tényező

Decubitus prevenció

5. Táplálás

- malnutritio (alultápláltság)
- tápláltsági állapotának felmérése
- a beteg el tudja-e fogyasztani a fenti tápanyagokat tartalmazó ételt, vagy kiegészítő táplálásra szorul tápszerek formájában?
- szérum-albuminszint alakulása

Decubitus prevenció

Betegoktatás

A beteg és a hozzátartozó oktatását is magában foglalja, szóban és írásban az alábbiakról:

- a nyomási fekély kialakulásának okai, rizikótényezői
- rizikófelmérő skála alkalmazása és értékelése
- bőrfelmérés és ápolás
- nyomáscsökkentő eszközök kiválasztása és alkalmazása
- táplálkozás
- inkontinencia kezelése
- pozícionálás, nyomásmentesítés, szállítási és betegemelési technikák/ eszközök

Decubitus prevenció

A specifikus decubitus megelőző eszközök két fő formáját különíthetjük el:

- **Statikus eszközök:** melyek állandó értékű alacsonyabb nyomást biztosítanak (magas specifikációjú habból készült matracok, géllal töltött matrac, rostanyaggal töltött matrac, levegővel töltött matrac, folyadékkal töltött matrac)
- **Dinamikus eszközök:** melyek változó nyomást biztosítanak (váltakozó nyomású eszközök beépített nyomásérzékelővel, levegő befúvásos eszközök pulzáló váltakozó nyomással, alacsony légvesztéses eszközök, kinetikus ágyak)

Decubitus prevenció

- Nyomást átrendező eszközök használatának célja a nyomás átrendezése, a nyíróerők csökkentése, a gyűrődés elkerülése.
- Nyomást újraelosztó eszköz az, amely kedvezően befolyásolja a szövetek deformálódását és egyidejűleg csökkenti a nyíróerőket, valamint a gyűrődő-képességet, ezáltal csökkenti a decubitus kialakulásának kockázatát.
- Nem minősülnek antidecubitor eszközöknek:
  - vízzel töltött párnák
  - levegővel töltött nem speciális kiképzésű párnák
  - egy darabból kiöntött polyurethan hab matrac, párna
  - polyurethan „fánk alakú” ülőpárnák, gyűrűk (sarok, könyök)
  - báránybőrök vagy műanyag utánzatok

Decubitus prevenció

Korszerű terápiás eszközök – matracok, alátétek

- **Motoros antidecubitor matrac:**
Automatával vezérelt, levegőáramlás elvén alapuló váltakozó nyomású speciális berendezés. A készülék érzékelők segítségével a beteg testsúlyához állítja be az optimális nyomásviszonyokat. A betegre gyakorolt lokális nyomást 18 Hgmm-rel csökkenti.
- **A betegemelő rendszerek, mely helyváltoztatáshoz használhatóak, elsődlegesen betegemelésre, másodsorban fürdetésre, zuhanyozásra, WC-használat segítségére**

Decubitus prevenció

Korszerű terápiás eszközök – matracok, alátétek

- Ripple (hullám)-matrac:
Egymás mellett elhelyezkedő hengeres cellákból áll, amelyek váltakozva felfúvódnak és leengednek. A felszín hullámmozgást ír le, a nyomás behatási ideje így limitálódik a felfekvési pontokon.
- „Air Wave” (léghullám) Pegasus-rendszer:
Kétrétegű hengeres cellák sora alkotja (20cm vastag), a felfekvési nyomás periodikusan 0Hgmm-re csökken azzal, hogy folyamatosan minden harmadik cella 7,5 percenként 2 perc időtartamra leenged. Számptalan nyílásokon keresztül folyamatosan levegőáramlás is van, ami a bőrt szárazon tartja.

Decubitus prevenció

Korszerű terápiás eszközök – speciális ágyak

- L.A.L (low air loss= alacsony mértékű levegővesztés):

A szegmenseket túlnyomásos, temperált levegőáramlás tartja felfújva, illetve a szegmensek folyamatosan veszítenek is levegőt a textília nyílásain át. Igen alacsony nyomást biztosít.

- „Dry flotation” (száraz lebegtetés):

Finom porszemnagyságú üveggolyókkal megtöltött „tankból” áll. Alulról felfelé áramló túlnyomásos levegő hatására az üvegporszemcsék folyékony médium tulajdonságait veszi fel. Igen jó nyomásmentesség érhető el vele. 39

Decubitus prevenció

Korszerű terápiás eszközök – speciális ágyak

- Guttman-ágy:
A hason fekvő helyzetből hanyatt fekvésbe és egyik oldalról a másikra fordítja a beteget. A kinetikus terápia folyamatosan hárompercenként forgatja a beteget különböző testhelyzetbe.
- „Air fluidized” (levegőáramoltatás révén létrehozott folyadék – sajátosságokat mutató ágy):
A kerámiagyöngyökön átáramló melegített sűrített levegő a lepedőt megemeli és az a ”folyadékmédium” tulajdonságait veszi fel. A capillaris zárónyomás alatti nyomást biztosít.

Decubitus terápia

- A decubitus jelentése felfekvés, a latin „decumbere” igéből származik, melynek jelentése „feküdjön le.”
- Nem csupán fekvéskor jöhet létre, hanem pl. a hosszan tartó ülés is okozhatja.
- A közös nevező a hosszan tartó nyomás, így helyesebb a nyomási fekély kifejezést használni.
- A decubitus a bőr, illetve a bőr alatti szövet folytonosságának megszakadása, amelyet elsősorban a nyomás, nyíróerő, súrlódás, illetve ezek kombinációja okoz.

Decubitus terápia

- A tartós nyomás megakadályozza a szöveteket abban, hogy oxigént és tápanyagokat tudjanak felvenni, valamint a káros anyagcseretermékek kiáramlását, ezáltal szöveti ischaemia jön létre. A károsodás mértéke függ a nyomás erősségétől és időtartamától, valamint a szövetek tűrőképességétől.
- necrosis
- A nyomási fekély azokon a területeken jön létre leghamarabb, ahol a bőr közel helyezkedik el a csontos alapokhoz.

Decubitus terápia

- **Nyíróerő:** a bőrre nehezedő olyan nyomás, amely akkor jön létre, amikor a beteg mozgását, helyzetválttatását húzással végzik.
- **Feldörzsölés:** olyan sérülés, amely akkor keletkezik, ha a két felszín egymáshoz súrlódik.
- **Nedvesség:** csökken a bőr ellenállása a nyomással szemben.
- **Rossz tápláltság:** izomatrófia, a bőr alatti kötőszövetek elvékonyodása

Decubitus stádium-meghatározás

1. **fokozat:** nem kifehéredő erythema érintetlen bőrfelületen. A bőr elszíneződése, melegedése, ödémája, megkeményedése szintén jelzésként foghatók fel különösen sötétebb bőrű egyének esetén.

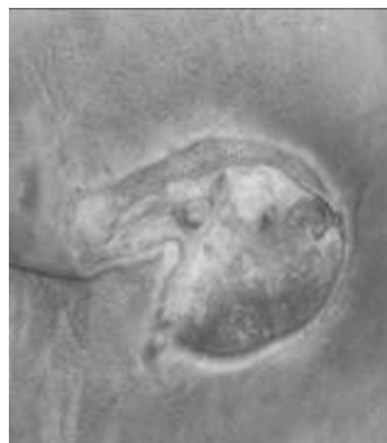

2. **fokozat:** részleges hámskiány a bőr felületén, a bőr alatt vagy mindkettőben. A fekély felületi és klinikai szempontból horzsolásnak vagy hólyagnak tekinthető.

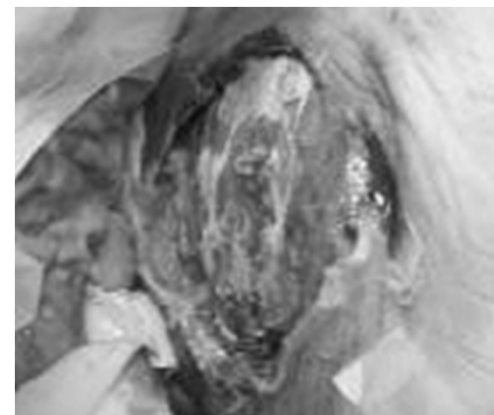

Decubitus stádium-meghatározás

3. fokozat: teljes hámhiány a subcutan szövetek sérülésével vagy elhalásával, amely tarthat a fasciáig, de nem terjed rá.

4. fokozat: nagyterjedésű roncsolás, szövet elhalás, vagy izom-, vagy csont-, vagy vázsérülés teljes vagy részleges hámhiánnyal.

Decubitus Kezelés

1. A seb -és sebkörnyék megtisztítása
2. a sebüregbe folyamatosan steril öblítő folyadék fecskendezése
3. Sebüreg steril gézzel való felitatása
4. Speciális kötszer alkalmazása, mely elősegíti a sebüreg feltisztulását, regenerációját
5. Fedőkötés rögzítés öntapadó kötésrögzítővel vagy hypoallergén ragasztóval

Decubitus

Kezelés – modern kötszerek

- **Habkötszer:**
  - Külső sebvédelem:
  - Belső sebvédelem
  - Sebkörnyéki bőr védelme
  - A kötszerre nehezedő súly minden irányban szétoszlik, a gél „kipárnázza” és védi a sebet

Decubitus

Kezelés – modern kötszerek

- **Abszorbens hidrokolloid szigetkötszer:**
  - Közepesen és erősen váladékozó sebek kezelésére
  - Segíti a nedves sebkörnyezet megteremtését
  - A vízzáró és baktériumgát
  - Vékony, flexibilis, és jól idomul a legkülönbélebb helyeken található sebekhez.
- **Hidrokolloid:**
  - Az enyhén váladékozótól a mérsékelten váladékozó sebek kezelésére alkalmas
  - Okkluzív, nedves sebkörnyezetet teremt
  - autolitikus debridáció elősegítése

Decubitus

Kezelés – modern kötszerek

- **Alginátok:**

- A mérsékelttől az erősen váladékozó, valamint az enyhén vérző sebek elsődleges kötszereként használható
- a kötszer száraz szövetes állagúból puha, nedves géllé alakul
- Segíti a véralvadást

- **Aktív szén:**

- Bűzös, váladékozó sebek kezelésére

Decubitus

Kezelés – modern kötszerek

Hydrofiber kötszer:

- A mérsékelttől az erősen váladékozó sebek elsődleges kötözésére alkalmas
- nagyobb nedvszívó és folyadékmegtartó képességgel bír, közben egybefüggő gélszerű lappá alakul át.

• GranuGel:

- A száraz, nekrotikus és a lepedékes sebek kezelésére javallott
- Optimális, nedves sebkörnyezetet tart fenn, elősegíti az autolízist

• Sebtisztító folyadék:

- Seb tisztítására és mosására használatos
- Izotóniás oldat, a szövet sejtjeit nem sérti

Sebváladék jellemzői

- A gyakran előforduló bakteriális felülfertőződés fokozza a váladékozást, a sebváladékhoz leukocyták csatlakoznak. A sebváladék megfigyelése igen fontos ápolói feladat a krónikus sebek gondozása során.

Szín	A normális sebváladék tiszta, enyhén sárgás színű. Áttetszősége megszűnik és zavarossá, sötétebb sárgává és zölddé válik, ha baktériumokkal fertőzött. Színe az erythrocyták mennyiségének változásakor válik vörössé.
Állag	A sebváladék állaga a fehérjetartalmától függ. Sűrűbbé válik, ha a sebben gyulladás alakul ki.
Szag	Felülfertőzés esetén szaga igen kellemetlen
Mennyiség	Gyulladás fokozza a váladékképződést, kiszáradás, alacsony folyadékbevitel csökkenti.

Sebváladék jellemzői

Sebváladék színe állaga sebfertőzés alapján:

- **Pyogen** (gennyes, purulens)
  - A genny sűrűsége, színe és szaga némileg jellemző a kórokozóra
  - Sűrű, sárga: Staphylococcus
  - Hígabb sárgászöld: Streptococcus, Pneumococcus
  - Zöldessárga édeskés szag: Pseudomonas
  - Barnás szín, székletbűz: E. coli
- **Putrid** (eves)
  - Genny szövettörmeléseket tartalmaz, bűzös szagú, gázbuborékokat tartalmaz: Proteus, Streptococcus faecalis, E. coli
- **Anaerob**
  - Sebváladék szövettörmeléseket tartalmaz, híg exsudatum, gázbuborékokat tartalmaz, édeskés szagú: Clostridium perfringens

Sebváladék-mintavétel

- Minden váladékot fertőző anyagként kell kezelni, és figyelni kell arra, hogy a mintavevő személy mintavétel közben közvetlenül ne érintkezzen a mintavételi anyaggal.
- A mintát steril mintavételi eszközökkel kell venni, ügyelve a vizsgálati anyag fertőződésének elkerülésére.
- Sebváladék mintavétele esetén alapszabály, hogy a száraz seb felszínéről száraz tamponnal nem szabad venni váladékot! Nedvesítésre steril, fiziológiás sóoldat használható.
- Nagyobb kiterjedésű sebből több helyről, fekélyek széli részéből, kell mintát venni.
- A sebváladékot küldhetjük aerob és anaerob baktériumok és gomba tenyésztése céljából a laboratóriumba.

Sebváladék-mintavétel

- A nyílt sebek esetén bőrfertőtlenítés után a nekrotikus szöveteket el kell távolítani, majd a mintát a transzportközegbe kell helyezni.
- Zárt felszínű, vagy mély sebek esetén a sebváladék tűaspirációval, vagy sebészi feltárással nyerhető.
- Mintavételi eszköz: műanyag nyelű vattapálca transzportközeggel (kék kupakos pálca, transzport közeg)

Sebváladék - sebkezelés

- A váladék menedzselésén túl az aszeptikus felszín kialakításának is nagy jelentősége van.
- Fertőtlenítésre povidon jód (Betadine), ezüst tartalmú kötszerek, alginát kötszerek, és a jó szagmegkötő képességgel is bíró széntartalmú kötszerek használhatóak.
- *A Mercurochrom oldat használata nem javasolt a szöveteket érő toxikus hatás és az alacsony hatékonyságú antimikróbás hatás miatt!*
- A gyakran használt hidrogén-peroxid a kutatások szerint nem befolyásolja negatívan a sebgyógyulást, de a baktériumok számának csökkentésében hatástalan.
- A granulációs fázisban egyaránt hatásosak a hidrogélek, hidrokolloidok, hidropolimerek, valamint a hialuronátok, a nedves sebkörnyezet fenntartása és jó nedvszívó képességük miatt.

Sebváladék - sebkezelés

- Hosszú időn keresztül a sebek kezelésekor száraz kötszereket használtak
- Ma már a nedves sebkörnyezet fenntartása a krónikus sebellátás minden szakaszában alapvető fontosságú
- A nedves sebkezelés folyamán olyan kötszerrel zárjuk le a sebet, mely nem engedi azt kiszáradni, ezáltal elősegíti az angiogenezist és támogatja a fibroblastok működését.
- Zártsága védelmet jelent a felületfertőzés ellen is.